

«Ο ΕΦΕΔΡΟΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΩΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΩΣ ΕΝΣΤΟΛΟΣ»

Υπό Γρηγ. Φιλ. Κωσταρά

Προέδρου της ΑΠΟΕΑ

Καθηγητού της Φιλοσοφικής Σχολής

του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

A. Θεμελιώδεις Αρχές

1. Στην ύπαρξη στρατών ανά τον κόσμο βλέπομε ένα και μοναδικό νόημα: την **άμυνα** ως υπεράσπιση της ελευθερίας, ενίσχυση της δημοκρατίας και διαφύλαξη της ειρήνης. Ελευθερία, ειρήνη και δημοκρατία είναι τα «ιερά και όσια», για τα οποία ομιλεί ο όρκος των αθηναίων εφήβων. Η άρνησή τους σημαίνει «καταισχύνη των όπλων» και «εγκατάλειψη του παραστάτη».

Όμως τα τρία αυτά αγαθά δεν μπορεί να υπάρξουν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Η ειρήνη π.χ. είναι αξεχώριστη από την ελευθερία και την αξιοπρέπεια του Ανθρώπου: αναπτύσσεται μέσα σε μια ηθική διάσταση ως σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελεύθερης θέλησης του άλλου. Μία **σκλαβωμένη** ειρήνη οδηγεί αναπόφευκτα σε μια **αιματωμένη** ελευθερία, για την οποία ο ένστολος φιλόσοφος Karl von Clausewitz θα διακηρύξει ότι «ένα έθνος δεν μπορεί να την αγοράσει από την σκλαβιά» και ότι «ένας λαός δεν πρέπει ποτέ να αξιολογεί τίποτε περισσότερο από την αξιοπρέπεια και την ελευθερία της ύπαρξής του». Έτσι η γενναιότητα και η τόλμη γίνεται η πιο ευγενική αρετή. Γενναιότητα και τόλμη κατά της βίας, εναντίον της αδικίας, της ένδειας, της αποδιοργανωτικής αυθαιρεσίας και της αναρχίας.

Ζωή χωρίς ελευθερία είναι ζωή εν τάφω. Δια τούτο η ανδρεία πρέπει να ταυτίζεται σήμερα με το θάρρος της ελευθερίας, θάρρος που πηγάζει από την ιερότητα της αποστολής προς τον Άνθρωπο. Νίκη εις βάρος του Ανθρώπου είναι φρικώδες έγκλημα.

* * *

2. Ο Άνθρωπος παρά την ιλιγγιώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας -και μάλιστα της στρατιωτικής τεχνολογίας και των ολέθριων οπλικών συστημάτων- παραμένει αναντικατάστατος σχετικά με τον χειρισμό και τον «δαμασμό» τους. Στον

ηγέτορα της μικρότερης στρατιωτικής μονάδας όσο και στον τελευταίο στρατιώτη πρέπει να είναι συνειδητή όχι μόνον η απίθανη καταστροφικότητα των σύγχρονων πολεμικών μέσων αλλά κυρίως η ανάλογη ευθύνη του έναντι των συνανθρώπων του, φίλων και αντιπάλων. Διαφορετικά τα αγαθά της ειρήνης, της δικαιοσύνης, της δημοκρατίας και της ελευθερίας ούτε κατανοούνται σωστά ούτε υπηρετούνται. Η βουλιμία της επιθετικότητας και η λαιμαργία των κατακτητικών εισβολών όσο και αν «βαφτίζονται» ως αγώνες για την απελευθέρωση δήθεν των λαών εκλύουν ενοχή. Η ενοχή γεννά δειλία και η αδικία πανικό.

Η στρατιωτική εκπαίδευση, επομένως, πρέπει να στηρίζεται σε μια θεμελιώδη αρχή: ο στρατός φρουρεί όσα θεωρούνται ύψιστα ανθρώπινα αγαθά. Αυτός είναι ο σκοπός του και αυτή η αποστολή του -τίποτε περισσότερο και τίποτε λιγώτερο.

* * *

3. Η απόκτηση όμως μιας τέτοιας νοοτροπίας δεν είναι άσχετη προς τις δομές και την οργάνωση των στρατιωτικών μονάδων και κυρίως προς το πνεύμα και το ήθος όλων των βαθμοφόρων του, μονίμων και εφέδρων. Προς ποια κατεύθυνση πρέπει κατ'αρχήν να πνεύσει αυτό το ήθος; Προς την αντίληψη ότι οι στρατιώτες είναι:

- Φύλακες του Έθνους
- Φρουροί της Ειρήνης
- Ποιμένες της Δημοκρατίας
- Υπερασπιστές της Ελευθερίας

Στο γόνιμο έδαφος μιας τέτοιας κοσμοθεωρίας και βιοθεωρίας ριζώνει και μεγαλώνει κοφτερή η συνείδηση της ευθύνης και ακράδαντη η τόλμη της θυσίας. Διότι **«εύδαιμον το ελεύθερον, το δε ελεύθερον το εύψυχον...: ή ευδαιμονία ταυτίζεται με την ελευθερία και ελευθερία χωρίς γενναιοψυχία δεν υπάρχει»!**

* * *

4. Πώς – τώρα- θα ακονισθεί η συνείδηση της ευθύνης και θα ενισχυθεί η τόλμη της θυσίας; Η απάντηση δεν είναι εύκολη, διότι οι τρόποι είναι πολλοί και οι παράγοντες ποικίλοι. Εξ αυτών, ωστόσο, θα διακρίνουμε μίαν προϋπόθεση, θεμέλιον όλων: ΤΟΝ ΗΓΕΤΗ. Από τους ηγέτορες, ανεξάρτητα από τον βαθμό που κατέχουν στην κλίμακα της ιεραρχίας, εκπορεύονται ή κατά τον δυνατόν τέλεια ειδική εκπαίδευση και άσκηση γενικότερα των στρατιωτών και κυρίως η ομαλή και αποδοτική ένταξη των νεοσυλλέκτων μέσα στη ζωή της μονάδας.

Ο ηγέτης, εκτός από την άρτια επαγγελματική του Εκπαίδευση, χρειάζεται σήμερα και υψηλή παιδεία ακαδημαϊκή και ειδικώτερα μόρφωση ψυχολογική για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις μεγάλες και φιλόδοξες απαιτήσεις του πράγματι δύσκολου έργου του. Ο στρατιωτικός ηγέτης ιδιαίτερα συναντά απροσπέλαστα κάποτε εμπόδια κατά την εκτέλεση της αποστολής του. Διότι

στην χοάνη του στρατού «ρίπτονται» διαφορετικής νοοτροπίας, παιδείας, ηλικίας, περιβάλλοντος άτομα, τα οποία στην συνέχεια πρέπει να προσαρμοσθούν σ' ένα κοινό πνεύμα, να το αφομοιώσουν και να αποδώσουν ιδίως την κρίσιμη- αν υπάρξει- ώρα...

Ειδικό βάρος δίδεται στην αποδοτική ενεργοποίηση των στρατιωτών και γενικότερα των ανθρώπων, στην μείωση της έντασης και την ψυχολογική προετοιμασία για αγώνες, στην υπερνίκηση των κρίσεων, στη λήψη παιδαγωγικών μέτρων, στην επιτυχή επέμβαση κατά την διάρκεια συγκρούσεων και κυρίως στις **περιπτώσεις ψυχοσωματικών διαταραχών και ανωμαλιών συμπεριφοράς** που οδηγούν ενίοτε τους στρατιώτες στην **αυτοκτονία** ή σε **απόπειρες** αυτοκτονίας. Υπογραμμίζεται έτσι το μέγεθος της ευθύνης όσων είναι επί κεφαλής ομάδας ή **μονάδας** ανθρώπων και η ανάγκη αναλόγων γνώσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση παρομοίων καταστάσεων.

B. Ο έφεδρος αξιωματικός ως πολίτης

Ο άνθρωπος -αυτό πρέπει να γνωρίζει ο έφεδρος ως πολίτης-, ενταγμένος σήμερα μέσα στα ευρύτερα κοινωνικά πλέγματα, απειλείται με βιασμό της ελευθερίας του και αποτροπή του εξανθρωπισμού του. Αυτό υποδεικνύει και την **ιερότητα** της **αποστολής** του. Καλείται να αγωνισθεί, στο πλαίσιο βέβαια μια άψογης **δημοκρατικής** συμπεριφοράς, για να βελτιώσει τις κοινωνικές συνθήκες και να δημιουργήσει μια νέα **κοινωνική ηθική**, βασισμένη στη συνετή και δίκαιη ρύθμιση των ανθρωπίνων σχέσεων, δηλαδή να οικοδομήσει μια καλά οργανωμένη, **ενάρετη** και **ευνομούμενη** πολιτεία. Η οποία πρέπει να στηρίζεται σε πολιτικούς **θεσμούς** αρθρωμένους, όπως σωστά υποστηρίζει ο βαθυνούστατος φυσικομαθηματικός και κοινωνιολόγος **Κάρλ Πόππερ** «με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατό οι κακοί ή ανίκανοι κυβερνήτες να εμποδίζονται από του να προξενούν πολύ μεγάλη ζημιά». Αυτού του είδους η πολιτεία έχει πρωταρχικό **αγαθό** και **σκοπό** τον Άνθρωπο και τα δικαιώματά του. Η ισχύς πρέπει να υπηρετεί μόνο το **κοινό καλό**. Αυτό αποτελεί το **πολιτειακό Ευαγγέλιο** του Αριστοτέλους. Ο οποίος χρησιμοποιεί ένα ποσοτικό και ένα ποιοτικό κριτήριο. Το ποσοτικό κριτήριο αφορά στη συμμετοχή του ενός, των ολίγων ή των πολλών στην διακυβέρνηση του Κράτους το ποιοτικό κριτήριο είναι **(α)** το κοινό συμφέρον και **(β)** το ίδιο συμφέρον. Το **ορθό πολίτευμα** υπηρετεί το κοινό συμφέρον, ενώ το **φαύλο** θεραπεύει το ίδιο συμφέρον, των κυβερνώντων και των «δικών» τους, της πελατείας τους. Ιδού το αθάνατο χωρίον: «Όταν μεν ο εις ή οι ολίγοι ή οι πολλοί προς το κοινόν συμφέρον άρχωσι, ταύτας μεν ορθάς αναγκαίον είναι τας πολιτείας, τα δε προς το ίδιον του ενός ή των ολίγων ή του πλήθους παρεκβάσεις: όταν μεν ο ένας ή οι ολίγοι ή οι πολλοί κυβερνούν χάριν του κοινού συμφέροντος, αυτά τα πολιτεύματα τα ονομάζουμε κατ' ανάγκη **σωστά**. Όμως τα άλλα που λειτουργούν προς τον ίδιον τα λέμε **παρεκβάσεις**, προς το ίδιο συμφέρον είτε του ενός ή των ολίγων ή του πλήθους» (Αριστοτέλους Πολιτικά, III 5 κεφ). Το καλό όλων, το καλό της κοινότητας, επομένως, προσδιορίζει την **πληρότητα** και την **ηθική ποιότητα** και **ορθότητα** του πολιτεύματος.

Αλλά η παρουσία του εν εφεδρεία Εφ. Αξιωματικού στην ζωή του έθνους του και η **αποστολή** του μέσα στην σύγχρονη **Κοινωνία** και **Πολιτεία** είναι εξ ίσου σημαντική τόσο εν καιρώ ειρήνης όσο και εν καιρώ πολέμου. Σύμφωνα με την πασίγνωστη φράση του **Ουίνστον Τσώρτσιλ** ο Εφ. Αξ/κός είναι δύο φορές πολίτης και στρατιώτης και πολίτης». Μέσα στην σημερινή Κοινωνία η λειτουργία του είναι διπλή: του ελεύθερου **νομοταγούς** πολίτη, πρώτα και του συνειδητού και **υπεύθυνου** στρατιώτη, ύστερα. Οι έφεδροι αξιωματικοί, ενταγμένοι μέσα στην **Κοινωνική συνοδόντωση** επιφορτίζονται με ένα σπουδαίο ρόλο: να αποτελούν **αρράγιστη** γέφυρα ανάμεσα στην πολίτη και τον στρατιώτη να εναρμονίζουν αυτές τις δύο μορφές να τις «**συμφιλιώνουν**» να τις κρατούν σε ένα διαρκή και γόνιμο διάλογο, σε μια συνεχή **επικοινωνία** και **συνεργασία** για το καλό του έθνους, του λαού, της κοινωνίας. Πολίτες της κοινότητας οι έφ. Αξ/κοί, καίριες θέσεις κατέχοντες μέσα σ' αυτή, ίστανται σε ίση απόσταση απέναντι στο **στρατευμένο** μέρος της κοινωνίας μας, τον ένδοξο **ελληνικό στρατό**, και το υπόλοιπο τμήμα του ελληνικού λαού.

Με την **εθνική** τους ευαισθησία και την **ηθική** τους ετοιμότητα και δύναμη οι έν εφεδρεία έφ. Αξιωματικοί οφείλουν να βοηθούν στην εξουδετέρωση τυχόν κινδύνων, που απειλούν να ανατρέψουν τη δημοκρατική, κοινωνική και πολιτειακή τάξη, όπως τον κίνδυνο που προέρχεται από τις **ολοκληρωτικές ιδεολογίες** ή τον κίνδυνο που εκπορεύεται από τις πολύχρωμες και ύποπτες ομάδες, τις **μηχανές** αυτές της σύγχρονης βίας και αναρχίας, που -ασεβείς και βέβηλοι, εναγείς και ανόσιοι, ιερόσυλοι και τυμβωρύχοι-, καίνε την ιερή, την πανένδοξη, τη ματωμένη **Σημαία της πατρίδος** και επιζητούν προκλητικά να καταλύσουν τις θεμελιακές αξίες του δημοκρατικού πολιτεύματος και να αμφισβητήσουν την ικανότητα **των Πολλών** να τις υπερασπίσουν **αποτελεσματικά**. Ιδού, σήμερα:

Μέγας άθλος για τους Εφ. Αξ. Και τον Λαό μας πρόκειται: Να αγωνισθούν όχι για μια **αναρχούμενη**, αλλά για μια **ευνομούμενη Πολιτεία** ισονομίας, ισοδικίας, αξιοκρατίας, ελευθερίας-κατά **πως** οι παγκόσμια καταξιωμένοι **σοφοί** μας **πρόγονοι** edίδαξαν. Μία πολιτεία κράτος της έλλογης ελευθερίας, της ευνομίας, της ισηγορίας, της ισοπολιτείας και της δικαιοσύνης.

Γ. Ο έφεδρος ως ένστολος

Ως ένστολος ο έφεδρος αξιωματικός φέρει στους ώμους του ένα βαρύτιμο παρελθόν: από τα πανάρχαια **ιστορικά** βάθη έως σήμερα η **εφεδρική Αρετή** ως πολεμική ανδρεία κλώθει τα πεπρωμένα της φυλής μας, διαφυλάσσει τις πνευματικές και ηθικές αξίες, χειρίζεται γόνιμα τους μοχλούς της πορείας μας και εκφράζει **έργω** την αθάνατη ουσία της ελληνικής ιδέας. Ζυμωμένος με τον καπνό και τη φωτιά και θρεμμένος με τα νάματα και τα θάματα της ελληνικής παιδείας, ο έφεδρος αξιωματικός συνεχίζει τον **αιώνιο** πατριωτικό **θρύλο** από τον καιρό του **Αισχύλου** έως την εποχή του **Ελύτη**. Ο μέγας ποιητής Αισχύλος, ποιητής Τραγωδίας, που είναι το **άνθος του πνεύματος**, όταν ρωτήθηκε, ετοιμοθάνατος, τι θα ήθελε να γραφεί επί του τάφου του, απήντησε «ότι πήρα μέρος στην μάχη του Μαραθώνος και για την ανδρεία μου κάτι ξέρουν οι Πέρσες», «ο βαθυχαιτήεις Μήδος» -είπε-, δηλ. οι μακρυμάλληδες εχθροί. Είναι ύψιστα

διδακτικό ότι οι πολιτικοί και πνευματικοί άνδρες έσπευδαν πρώτοι στην υπεράσπιση της πατρίδος, μία παράδοση που συνεχίζεται έως τις ημέρες μας: ο Ποιητής Οδυσσέας **Ελύτης**, έφεδρος ανθυπολοχαγός και μαχητής στις πρώτες γραμμές του Μετώπου το 1940, αναδείχθηκε μέγας **χειριστής της λογχής και της πέννας**, εκπρόσωπος του αρχαίου κλέους, του Μαραθώνα και του Βυζαντίου, του Άθω και της Πίνδου.

Το ξεχωριστό **Ήθος** του βλασταίνει από μια ολόχρωρη και ευγενική ρίζα: από τον πόνο για την Ελλάδα και από την βαθειά **συνείδηση** της προσωπικής του ευθύνης για το παρόν και το μέλλον της. Η πατριωτική του αυτή συναίσθηση της ευθύνης διασώζει μέσα του τις πατρογονικές του παραδόσεις, πυρώνει τον ψυχικό του δυναμισμό και απελευθερώνει τις δημιουργικές του δυνάμεις. Μέσα στις φλέβες του κυλάει το **αίμα** και το **πνεύμα** της **ιστορικής** μοίρας της Ελλάδος ανήσυχο, δημιουργικό και ακατάλυτο! Μέσα του βοά ο ένδοξος πρόγονος και αποκρίνεται ο **οφειλέτης** απόγονος, που αποπληρώνει πάντοτε το χρέος του προς την Πατρίδα. Η ουσία της ψυχής του Έφ. Αξ/κού είναι η **παρουσία** της Ψυχής του συνόλου Ελληνισμού, τον οποίον ο Έφ. Αξ. οδηγεί στις υψηλές κορυφές των δυνατοτήτων του και στις άφθαρτες στιγμές των αγώνων του: «Όλος ο καημός της Ρωμιοσύνης πάλλει μέσα στα έργα του».

Να εξάρω, τώρα, την βαρύτιμη προσφορά του Εφ. Αξ/κού προς την **Ελληνική** Πατρίδα, με μian ιστορική αναδρομή, τούτο είναι αληθώς **ηράκλειο** έργο: Ρίγος ιερό συνέχει την **ιστορική μνήμη**, καθώς οδοιπορεί μέσα στο διαιώνιο ελληνικό Παρελθόν, επισκοπεί την ατελεύτητη σειρά των **μαχών** και των **Νεκρών**, σκύβει και φιλεί τα κόκκαλα των πολύαθλων μαρτύρων, των οποίων η πολεμική και η **Άλλη Αρετή** ποτέ δεν πεθαίνει η λάμψη της δεν σβήνει το φως της δεν χαμηλώνει. Το καντήλι της μνήμης μας θα ανάβει λαμπρό στις καρδιές. Και η θύμιση, **ανύχτωτη** και ανύσταχτη, θα παροντοποιεί τους εφ. Αξ/κούς ως τιμημένους αγωνιστές και αθλοφόρους μαχητές του πατριωτικού τους καθήκοντος!

Υπήρξε κρίσιμο λάθος η μείωση του χρόνου λειτουργίας των Σχολών των Εφέδρων με αντίκτυπο στην μη πληρότητα της στρατιωτικής τους εκπαίδευσης είναι κρίσιμο λάθος η μη επιλογή τους από εγγραμμάτους υποψήφιους εφέδρους αξιωματικούς είναι κρίσιμο λάθος η υποβάθμιση του εφέδρου αξιωματικού και προσβολή προς τους ποταμούς αιμάτων τους. Οι έφεδροι αξιωματικοί πρέπει να συνεχίσουν την ανιδιοτελή προσφορά προς την **Κοινωνία** και την **Πατρίδα**, με την πεποίθηση ότι είναι οι στυλοβάτες της εθνικής ζωής μας, φύλακες του Έθνους μας, ενσάρκωτες της **Πίστewς** του και ποιμένες της ελευθερίας και **δημοκρατίας**, ένθεοι μυσταγωγοί των παραδόσεων της Φυλής μας. Στη φυλή μας έλαχεν ο σκληρός, αλλά **θαυμαστός** κλήρος να διαδραματίζει, αιώνες τώρα, με το Πνεύμα και το Ξίφος αναχείρας, τον ρόλο του προμάχου των ύψιστων **Αξιών** και των ευγενέστερων **Αρχών** της ανθρωπίνης “**Υπαρξης**”. Και δεν εννοώ μόνον το πνευματικό **βιος** και το υπέρλαμπρο **φως**, που εξακτινώνεται από την ιερήν αυτή γωνία της Γης είτε ως **Φιλοσοφία**, είτε ως **Τέχνη**, είτε ως **Επιστήμη**, είτε ως υψηλός **Κανόνας** ζωής, είτε ως **δίδαγμα** του **ελληνοχριστιανικού** Πολιτισμού, θεμελιωτή του **Ευρωπαϊκού** Πολιτισμού αλλά εννοώ και τους αιματηρούς και **πολύνεκρους** αγώνες, για τη διατήρηση των

μεγάλων **Ηθικών** κατακτήσεων του Ανθρώπου, πρωτοστατούντων και πάντοτε **προμαχούντων** των Εφέδρων Αξιωματικών.

Γρηγ. Φιλ. Κωσταράς
Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής
Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Πρόεδρος ΑΠΟΕΑ
Έφ. Ταξίαρχος κατ'απονομήν